

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ

Вапнярчук Н. М.,

*провідний науковий співробітник
Управління планування і координації
правових досліджень в Україні*

*Національної академії правових наук України
канд. юрид. наук, старший науковий співробітник*

Ефективне функціонування вітчизняної економіки неможливе без повного використання всіх елементів ринку, в тому числі інституту комерційної таємниці. У зв'язку з тим, що перехід до ринкових відносин неминуче призводить до посилення конкуренції між суб'єктами господарювання, рівень конкурентності чималою мірою залежить від уміння захистити свою комерційну інформацію від її неправомірного використання. Нині проблема захисту комерційної інформації постає дуже гостро, оскільки являє собою цінний складник професійної діяльності сучасного суспільства.

Проводячи дослідження у цій царині, вважаємо за доцільне проаналізувати міжнародно-правові стандарти з даного питання. Оскільки однією з основних умов інтеграції України до міжнародного співтовариства як рівноправного суб'єкта є відповідність її національного законодавства загальноприйнятим міжнародним вимогам і стандартам. При цьому слід наголосити, що основна мета міжнародно-правових стандартів спрямована не на створення єдиного правового регулювання, а на досягнення певного результату, визначеного у відповідних міжнародних документах, що, у свою чергу, передбачає можливість застосовувати механізм імплементації, найбільш прийнятний для тієї чи іншої національної правової системи.

Щодо регулювання питання комерційної таємниці як об'єкта трудових відносин у міжнародному контексті, то тут варто відзначити відсутність конкретних рекомендацій Міжнародної організації праці або спеціальних міжнародних угод. Єдине, на що ми можемо звернути увагу, це загальні міжнародні норми, які стосуються питання регулювання конфіденційної інформації в міжнародних відносинах.

Так, згідно з Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом, одним із пріоритетних завдань адаптації вітчизняного законодавства до європейських стандартів є уніфікація правил конкуренції, що охоплює сферу комерційної таємниці. Однак у наш час у нормативній базі ЄС бракує єдиного правового акта, який би становлював стандарти з питань комерційної таємниці. Лише частково врегульовані сторони розкриття таємниці при електронній торгівлі, боротьбі з відмиванням коштів, захисті персональних

даних, страхуванні, інвестиційній діяльності. Як приклад можна навести Директиву Європейського парламенту і Ради ЄС від 24 жовтня 1995 р. «Про захист фізичних осіб стосовно автоматизованої обробки персональних даних та безперешкодного руху цих даних», у якій зазначена неприпустимість того, щоб реалізація права доступу до персональних даних завдавала шкоди комерційній таємниці або інтелектуальній власності, зокрема праву автора, що захищає програмне забезпечення. У країнах ЄС набагато досконаліша система захисту порушеного права на комерційну таємницю, ніж в Україні. У цих державах існує єдиний ринок інформаційної безпеки, який постійно вдосконалюється.

Особливе місце серед міжнародних правових актів у сфері охорони комерційної таємниці займають Угода щодо торгових аспектів прав інтелектуальної власності (TRIPS) та Північноамериканська угода про вільну торгівлю (NAFTA). Ці документи мають багато спільного та є одними з перших багатосторонніх міжнародних угод, які безпосередньо спрямовані на створення комплексних механізмів збереження комерційної таємниці. Так, норми TRIPS гарантують захист комерційної інформації підприємств, установ, організацій, розглядають дії, що посягають на охоронюваний статус комерційної таємниці, як недобросовісну конкуренцію, заходи примусу для дотримання прав інтелектуальної власності в країнах СOT. Відповідно до положень цієї Угоди охорона закритій інформації надається в контексті забезпечення ефективного захисту проти недобросовісної конкуренції. Фізичним та юридичним особам надається можливість перешкоджати тому, щоб інформація, яка правомірно перебуває під їх контролем, без їхньої згоди була розкрита, отримана чи використана іншими особами способом, який суперечить чесній комерційній практиці, за умов, що така інформація: (а) є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній конфігурації та підборі її компонентів не є загальновідомою і легкодоступною особам в тих колах, які звичайно мають справу з подібною інформацією; (б) в силу своєї секретності має комерційну цінність і (в) є об'єктом належних за даних обставин заходів, спрямованих на збереження її секретності зі сторони особи, котра правомірно контролює цю інформацію. TRIPS також регламентує зобов'язання повноважних органів держав-учасниць СOT щодо збереження комерційної таємниці, розкритої їм суб'єктами, які виходять на ринок цих держав. Цією Угодою було закріплено три критерії режиму комерційної таємниці: (а) секретність, (б) комерційна цінність та (в) вжиття адекватних заходів для забезпечення секретності. У свою чергу, Північноамериканська угода про вільну торгівлю (NAFTA), окрім зазначеного, встановлює ряд додаткових обов'язків для держав-учасниць Угоди щодо охорони комерційної таємниці, а також передбачає необхідність матеріалізації (документування) інформації, яка становить комерційну таємницю, на паперових, електронних, магнітних носіях, оптичних дисках, мікрофільмах, відеоплівках чи інших подібних засобах.

Іншими важливими для характеристики комерційної таємниці міжнародними актами є Стокгольмська конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності 1967 р., відповідно до ст. 2 якої «інтелектуальна власність» включає права, що відносяться, зокрема, до «захисту проти недобросовісної конкуренції», та Модельна конвенція Організації економічного співробітництва та розвитку з питань податків на прибутки та капітал, ст. 26 якої передбачено, що в ході обміну інформацією між державами жодна з них не зобов'язана надавати інформацію, яка може розкрити комерційну таємницю. Як бачимо, у міжнародних відносинах незмінним залишається впливовий інструмент комерційної таємниці. Також слід звернути увагу й на Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського співтовариства, який передбачає безумовні обов'язки для працівників збереження комерційної таємниці та іншої конфіденційної інформації, які стали їм відомі у процесі виконання професійних обов'язків.

Проаналізувавши міжнародне законодавство, вважаємо становлення інституту комерційної таємниці у трудовому праві вимагає вивчення досвіду країн Європейського Союзу та міжнародного співтовариства. Оскільки сьогодні збереження комерційної таємниці, дотримання правового режиму її охорони всіма працівниками підприємства є важливим для забезпечення економічної безпеки підприємства. Недотримання ж цих правил навіть частиною персоналу може суттєво погіршити результати господарської діяльності, звести нанівець прагнення інших працівників до економічного зростання компанії. Тому вкрай важливо для демократичної та правової держави налагодити правові інструменти захисту, збереження інформації, що становить комерційну таємницю, та відповідальність за її незаконне збирання, використання та розголошення. При цьому вдосконалення правового забезпечення захисту комерційної таємниці має відбуватися в напрямку адаптації українського законодавства до вищих стандартів ЄС.

На підставі викладеного, ураховуючи міжнародний досвід, з метою вдосконалення правового регулювання комерційної таємниці у трудових відносинах вважаємо за доцільне передбачити у новому Трудовому кодексі України визначення поняття «комерційна таємниця як об'єкт трудових відносин» (це відомості економічного, виробничого, технічного й організаційного характеру, що стали відомі працівникові в силу специфіки виконання посадових обов'язків та повинні зберігатися ним у таємниці, а їх розголошення повинне спричинити для нього негативні наслідки відповідно до закону та норм укладеного договору) та доповнити перелік підстав звільнення за ініціативою роботодавця такою підставою, як умисне розголошення охоронюваної законом таємниці, що стала відомою працівникові у зв'язку з виконанням ним трудових обов'язків, у тому числі розголошення персональних даних інших працівників.